

Kolgans beheerst Noordwest-Europa met lange, uitgekende reizen

In Nederland is hij de meest geziene gans. Maar welkom is hij niet overal; sinds kort mag er weer op hem geschoten worden. Intussen proberen wetenschappers uit te vinden waar hij zoal uithangt en waarheen hij reist. Om te broeden, om te ruïen of om te overwinteren.

De kolgans is de talrijkste ganzensoort van Nederland. Overal langs de grote rivieren en ook op veel plaatsen in Friesland, Zuid-Holland en Zeeland kunnen we 's winters de juichende roep – wiek-wiekewiek – van deze

werd, nam de soort gestaag in aantal toe. In Noordwest-Europa overwintert nu zeker één miljoen kolganzen. Het kost moeite ze allemaal te tellen.

wachten totdat de wilde ganzen tot 'op het slag' zijn gelopen. Dan snel een ruk aan de 200 meter lange staalkabel, en het net slaat dicht. Zo zijn sinds 1953 al ruim 50.000 kolganzen geringd.

Volg je 'eigen' kolgans!

Vanaf 1998 zijn we samen met Helmut Kruckenberg aan nieuw onderzoek begonnen. Een deel van de gevangen kolganzen wordt nu ook met een halsband gemerkt. Zo komen we veel meer te weten over de trekbewegingen van kolganzen. Honderden

vogels horen. Ganzenvangers in de Eempolders noemen ze 'klikken' vanwege hun opvallende roep. Kolganzen overwinteren verspreid over het gehele noordelijk halfrond: in Noord-Amerika, Japan, China, Klein-Azië en Europa.

'Onze' kolganzen broeden vooral in het hoge noorden van Europees Rusland, maar deels ook helemaal in Siberië, achter de Oeral. We weten dit dankzij de honderden terugmeldingen door jagers van ganzen die in Nederland zijn geringd. Dit ringonderzoek is al in 1953 begonnen. Kolganzen werden toen op veel plaatsen geschoten. In Noordwest-Europa overwinterden toen zo'n 60.000 kolganzen. Jules Philippona en Theo Mulder deden in die tijd met zijn tweeën het werk waar nu een heel leger van SOVON-vrijwilligers voor nodig is: het tellen van alle kolganzen in heel Nederland. Nadat de jacht in 1970 beperkt

Ganzenlokkers in dienst van de wetenschap

Voor het ringprogramma zijn ganzenvangers ingezet die met levende lokganzen werken. Mochten zij vroeger vangen 'voor de dood', nu alleen nog maar voor het wetenschappelijk onderzoek. Daarbij wordt op slimme wijze gebruik gemaakt van de hechte familieband tussen ganzen. Jongen blijven gedurende hun eerste winter bij de ouders. De ganzenvangers plaatsen een tamme vadergans aan een kettinkje vlak achter een slagnet; daar kan hij wat rondlopen en uit een bakje drinken. Zodra er wilde ganzen overkomen, gooien de vangers vanuit hun hut de moeder en hun jongen op; die vliegen naar de vadergans en strijken bij hem neer. Deze invallende lokganzen trekken de wilde ganzen aan die vaak in de buurt van het slagnet neerstrijken. Een spannend bedrijf. Geduldig

enthousiaste waarnemers speuren nu met hun telescopen de grote groepen kolganzen af om de inscripties op die halsbanden te lezen, wat nog een hele kunst is. Op de website www.geese.org kunnen kijkers zelf hun waarnemingen invoeren en dan zien waar 'hun' gans nog meer is gezien.

Verreweg de meeste van die kolganzen zijn in Nederland geringd, maar ook enkele honderden in de poolstreek. Op het eiland Kolguyev, waar heel veel kolganzen broeden, heeft het team van Helmut Kruckenberg en Aleksandr Kondratyev al vele tientallen vogels van halsbanden voorzien. Nog veel oostelijker, in de Pyasina-delta, waar ruim een miljoen kolganzen elke zomer hun slagpennen ruïen, hebben we honderden ruïende dieren een halsband omgedaan.

Het onderzoek geeft interessante, voor bescherming onmisbare resultaten. Kolganzen

met halsbanden in Hongarije blijken voor ongeveer een kwart uit de oostelijke 'Pyasina-vogels' te bestaan. Bij ons is dat slechts 4%. De ruïers in de Pyasina-delta vormen een mengsel van ganzen die ten westen van de Oeral broeden en in Noordwest-Europa overwinteren, en van de eveneens grote groep die rond de Zwarte Zee overwintert. Als hun broedsel mislukt, of als ze nog te jong zijn om zelf te broeden, dan trekken die westelijk van de Oeral broedende kolganzen begin juli verder naar het oosten om daar te ruïen.

In Nederland wacht weer hagel

Dit soort rui-trekbewegingen zijn prachtig te volgen bij enkele kolganzen die we met een dure satellietzender hebben uitgerust.

Op www.natuurkalender.nl/toepassingen/ganzen/ganzenrek.asp is bijvoorbeeld te zien hoe zes gezenderde vogels tussen 4 en 19 juni in hun broedgebied aankwamen ten westen van de Oeral. Door het zware sneeuwdek was hun aankomst dit jaar veel later dan in 2007. Twee vogels (Kees en Marco) verkozen het grote eiland Kolguyev ten noorden van het Russische vasteland, bijna 3000 kilometer hemelsbreed bij ons vandaan. Ook tijdens de vleugelrui, in de tweede

helft van juli en het vroege najaar, verbleven beide vogels op Kolguyev, wat kan betekenen dat ze ondanks de late start toch met succes jongen hebben grootgebracht. Als het broeden niet lukt, trekken de kolganzen, niet gehinderd door kuikens, vaak nog veel verder oostwaarts om daar hun slagpennen te ruïen. Dit hebben bijvoorbeeld de vogels Eric en Kramer gedaan.

Bij terugkomst in Nederland worden de kolganzen nu geconfronteerd met het nieuwe ganzenopvangbeleid. Dat betekent dat er buiten de opvanggebieden weer op ze geschoten mag worden. Wat dat voor effect heeft op hun verspreiding zijn we nu aan het onderzoeken. ●

